

Datganiad Blynyddol ar Uniondeb Gwaith Ymchwil 1^{af} Awst 2020 – 31^{ain} Gorffennaf 2021

Rhagair

1. Mae Prifysgol Aberystwyth wedi ymrwymo'n gadarn i'r egwyddorion a geir yn y **Concordat i Gefnogi Uniondeb Gwaith Ymchwil**. Er mwyn gwella atebolrwydd a rhoi sicrwydd bod mesurau ar waith i gefnogi safonau uchel o ran uniondeb gwaith ymchwil, mae'r Concordat yn cynghori y dylai sefydliadau sy'n cyflogi ymchwilwyr lunio datganiad blynyddol i'w gyflwyno i'w corff llywodraethu eu hunain a'r datganiad hwnnw'n nodi:
 - Crynodeb o'r camau gweithredu a'r gweithgareddau a wnaed i gefnogi ac atgyfnerthu dealltwriaeth am faterion uniondeb gwaith ymchwil a chymhwyso'r materion hynny
 - Datganiad i roi sicrwydd bod y prosesau sydd wedi eu sefydlu gan y sefydliad ar gyfer ymdrin â honiadau o gamymddwyn yn dryloyw, yn amserol, yn gadarn ac yn deg, a'u bod yn parhau i fod yn briodol i anghenion y sefydliad
 - Datganiad lefel uchel am unrhyw ymchwiliadau ffurfiol i gamymddwyn ymchwil a gynhaliwyd
 - Datganiad ar yr hyn y mae'r sefydliad wedi'i ddysgu o unrhyw ymchwiliadau ffurfiol i gamymddwyn ymchwil a gynhaliwyd
 - Datganiad ar sut mae'r sefydliad yn creu ac yn ymgorffori amgylchedd ymchwil lle mae'r holl staff, ymchwilwyr a myfyrwyr yn teimlo'n gysurus yn rhoi gwybod am achosion o gamymddwyn.

Pwrpas a Chyd-destun

2. Mae'r datganiad blynyddol hwn yn amlinellu safbwynt y Brifysgol mewn perthynas ag uniondeb a gonestrwydd ymchwil; mae'n cynnwys y camau a gymerir i sicrhau cydymffurfiaeth, yn ogystal â datgelu'n llawn unrhyw honiadau o gamymddwyn mewn ymchwil. Bydd y datganiad hwn ar gael yn gyhoeddus ar wefan Prifysgol Aberystwyth.

3. Mae'r datganiad cyhoeddus hwn yn ymwneud â gwaith ymchwil a wneir gan staff academaidd ac uwchraddedigion ymchwil. Mae'r gwaith ymchwil a wneir gan israddedigion ac uwchraddedigion trwy gwrs yn cael ei weinyddu gan y Gofrestrfa Academaidd.
4. Mae ymchwil yn rhan annatod o genhadaeth a gwaith Prifysgol Aberystwyth. Fel sefydliad sy'n derbyn arian cyhoeddus, mae'r Brifysgol yn cydnabod yr angen i fod yn arloesol ac yn uchelgeisiol ac eto yn gyfrifol ac yn broffesiynol. Crynhoir hyn yng **Nghyllun Strategol y Brifysgol 2018-23**.
5. Cydnabyddir bod 95% o'r gwaith ymchwil a gyflwynwyd gan Brifysgol Aberystwyth i'r FfRhY2014 o safon ryngwladol. Er mwyn cynnal ac adeiladu ar bortffolio ymchwil llwyddiannus y Brifysgol, mae'n bwysig ein bod yn ymrwymo i gynnal ymchwil o'r safon uchaf, o'r cam cynllunio i'r lledaenu arno, trwy ddangos didwylledd, cywirdeb ac uniondeb yn ein holl weithgarwch ymchwil.
6. Rydym yn cyflawni hyn trwy gael nifer o brosesau o ansawdd yn sail i'n hymchwil a thrwy ddarparu cymorth, polisiau a chanllawiau perthnasol ar fformat sy'n gyffredinol hygyrch.

Y cyfnod dan sylw yn y Datganiad Blynyddol hwn

7. Mae'r Datganiad Blynyddol hwn yn nodi'r camau gweithredu a'r gweithgareddau a gynhaliwyd yn ystod Blwyddyn Academaidd 2020/2021. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn rhoi'r datganiad gofynnol am gamymddwyn ymchwil am yr un cyfnod.

Polisiau a gweithdrefnau

8. Mae gan y Brifysgol nifer o [bolisiau a gweithdrefnau](#) i sicrhau bod gwaith ymchwil yn cael ei wneud yn briodol, yn ogystal â sicrhau bod dulliau effeithiol ar gael er mwyn rhoi gwybod am bryderon neu ymholiadau. Caiff y polisiau hyn eu hadolygu a'u monitro'n rheolaidd gan bwyllgor [Llywodraethu](#) priodol y Brifysgol:

- [Fframwaith Moeseg Ymchwil](#)
- [Polisi Ymchwil Sensitif](#)
- [Gweithdrefn ar gyfer Ymchwilio i Gamymddwyn wrth wneud Ymchwil](#)

- [Polisi Datgelu er Lles Cyhoedd \(Chwythu'r Chwiban\)](#)
- [Protocol Uniondeb Proffesiynol](#)
- [Polisiâu Diogelu, Prosesu a Chadw Data](#)
- [Polisi Rheoli Data Ymchwil](#)

Polisi Ymchwil Sensitif y Brifysgol (yn gysylltiedig â Ddyletswydd Prevent)

9. Dylai ymchwilwyr sy'n ystyried neu sy'n cynnal ymchwil ar bynciau sensitif, a all gynnwys meysydd sy'n gysylltiedig â'r Ddyletswydd Prevent: <https://www.aber.ac.uk/cy/hse/proc-prac/prevent/> sicrhau bod y gofynion moeseg priodol wedi'u hystyried a'u bodloni, yn ogystal ag ymgynghori â Pholisi a Gweithdrefn y Brifysgol ar Ymchwil Sensitif. <https://www.aber.ac.uk/en/media/departmental/healthsafetyenvironment/Sensitive-Research-Policy-and-Procedure.pdf>
10. Mae'r Brifysgol yn cydnabod bod rhyddid academiaidd yn allweddol mewn perthynas â'i gweithgareddau ymchwil. Fodd bynnag, mae gan y Brifysgol ddyletswydd hefyd i sicrhau bod ymchwil, yn enwedig ymchwil sy'n sensitif ei natur, yn cael ei chynnal yn foesebol ac yn briodol.
11. Mae'r Brifysgol wedi llunio Gweithdrefn Polisi Ymchwil Sensitif y mae angen i bob ymchwilydd (yn staff a myfyrwyr) ei dilyn os ydynt yn defnyddio data sensitif. Mae cydymffurfio â'r polisi hwn yn rhoi modd i'r Brifysgol ddangos i awdurdodau allanol bod unrhyw ddefnydd ar ddeunydd o'r fath yn rhan o ymchwil ddilys. Er hynny, ni allwn warantu y bydd hyn yn diogelu rhag unrhyw ymchwiliad gan awdurdodau o'r fath, pe bai'r sefyllfa yn codi.

Camau Gweithredu a Gweithgareddau a wnaed yn 2020-2021 i gefnogi ac atgyfnerthu dealltwriaeth am faterion uniondeb gwaith ymchwil a chymhwyso'r materion hynny

12. Cylch Gorchwyl Pwyllgor Moeseg Ymchwil y Brifysgol

12.1 Cafodd cylch gorchwyl Prifysgol Aberystwyth ar gyfer y Pwyllgor Moeseg Ymchwil ei adolygu a'i gymeradwyo ym mis Chwefror 2021.

13. Cylch Gorchwyl ar gyfer y Panel Moeseg Ymchwil

13.1 Cafodd cylch gorchwyl Prifysgol Aberystwyth ar gyfer Panel Moeseg Ymchwil Prifysgol ei adolygu a'i gymeradwyo ym mis Chwefror 2021.

14. Polisi Coronafeirws

14.1 Mae'r Brifysgol wedi gweithio i sicrhau bod yr holl staff, myfyrwyr a'r rheiny sy'n cyfranogi mewn gwaith ymchwil wedi gallu gweithio'n ddiogel yn ystod pandemig y coronafeirws. Cymeradwyodd y Pwyllgor Moeseg Ymchwil 'Bolisi Canllawiau Moeseg Ymchwil ar gyfer Covid-19' a ddatblygwyd i gynghori ymchwilwyr ar sut i reoli eu prosiectau yn ystod pandemig Covid-19. Mae'r polisi wedi cael ei adolygu a'i esblygu'n gyson yn unol â chanllawiau cyfredol y llywodraeth ac mae'n rhoi arweiniad ar y canlynol:

- Rheoli prosiectau ymchwil sydd ar y gweill
- Cynnal ymchwil o bell
- Prosiectau ymchwil newydd
- Ymchwil wyneb yn wyneb
- Prosiectau ymchwil sy'n gysylltiedig â Covid-19
- Ymchwil Rhyngwladol

14.2. Ar hyn o bryd mae'r Brifysgol yn cynghori ymchwilwyr mai o bell y dylid cynnal ymchwil sy'n cynnwys cyfranogwyr dynol lle bynnag y bo modd, tra bod cyfyngiadau cadw pellter cymdeithasol ar waith yn y DU. Mae'r Brifysgol wedi cyfeirio ymchwilwyr at ganllawiau sydd ar gael ar gyfer rheoli ymchwil ar-lein i'w cefnogi yn ystod y cyfnod hwn. Gall ymchwilwyr

wneud cais i wneud gwaith ymchwil wyneb yn wyneb â chyfranogwyr dynol, pan nad yw'n bosibl cynnal ymchwil o bell, a rhaid cynnal asesiad risg i nodi unrhyw risgiau a allai effeithio ar yr ymchwilydd neu'r cyfranogwyr a sicrhau bod y risgiau hyn yn cael eu rheoli a'u lliniaru.

15. Llywodraethu a Moeseg

Trafododd Pwyllgor Moeseg Ymchwil gyhoeddiad '[Support and Review in Research Organisations](#)' gan Swyddfa Uniondeb Ymchwil y DU a Chymdeithas Rheolwyr a Gweinyddwyr Ymchwil, ynghyd ag ystyried prosesau adolygu presennol y Brifysgol. Cam gweithredu ar gyfer y flwyddyn academaidd nesaf yw datblygu'r drafodaeth hon a datblygu prosesau newydd os oes angen er mwyn sicrhau bod y Brifysgol yn parhau i gyflawni safonau uchel o ran adolygu moesegol yn y ffordd fwyaf effeithlon.

16. Defnydd cyfrifol o Fetrigau

16.1 Mae'r Brifysgol wedi cyhoeddi [datganiad](#) ar y defnydd cyfrifol o fetrigau.

16.2 Mae'r Brifysgol wedi llofnodi'r Datganiad ar Asesu Ymchwil (DORA) sy'n cydnabod yr angen i wella'r ffordd y caiff ymchwilwyr a chynnyrch ymchwil ysgolheigaid eu gwerthuso.

Hyfforddiant

17. Mae hyfforddiant a chodi ymwybyddiaeth ym meysydd moeseg ac uniondeb yn chwarae rhan bwysig wrth hwyluso arferion ymchwil da. Anelir y digwyddiadau hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth yn Aberystwyth at ymchwilwyr ar bob lefel ac fe'u cyflwynir mewn amrywiaeth o ffyrdd.

18. Hyd yma, cafwyd ymgyrch i sicrhau bod myfyrwyr sy'n ymchwilio ac ymchwilwyr ar ddechrau eu gyrfa yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau tuag at gynnal y safonau moesegol uchaf wrth gyflawni eu gwaith ymchwil.

19. Llwyddodd y Brifysgol i gynnal yr holl sesiynau hyfforddi cyfredol a gynigir drwy gydol pandemig y coronafeirws, gan symud yr holl sesiynau hyfforddi a oedd ar gael cyn Mawrth 2020 i fod ar-lein yn defnyddio Teams.

20. Caiff cydlynwyr modiwlau a staff adrannol eraill sy'n dysgu israddedigion ac uwchraddedigion trwy gwrs eu hannog i ymgorffori prosesau a gweithdrefnau priodol y Brifysgol yn rhan annatod o'u dysgu. Caiff hyfforddiant i israddedigion ar foeseg ymchwil ei drefnu yn yr adrannau eu hunain. O ran uwchraddedigion ymchwil, mae'r Adran Ymchwil, Busnes ac Arloesi yn cyflwyno'r modiwl '*Moeseg, Llên-ladrata ac Ymarfer Academaidd ar gyfer Myfyrwyr Ymchwil*', gyda chymorth Ysgol y Graddedigion. Mae'r modiwl hwn yn orfodol i bob myfyriwr ymchwil newydd (PhD ac MPhil), ac fe'i cynhelir bob mis Medi a mis Ionawr. Rhaid i'r myfyriwr lwyddo yn y modiwl er mwyn mynd ymlaen i astudio yn yr ail flwyddyn.

21. Gwahoddir ac anogir ymchwilwyr ar ddechrau eu gyrfa a staff academiaidd sydd newydd eu penodi i fynd i nifer o sesiynau sydd wedi'u teilwra'n benodol a chynhelir y rhain drwy gydol y flwyddyn academiaidd. Gall aelodau o staff ymchwil presennol hefyd fynd i'r sesiynau hyn. Rydym yn parhau i fod yn rhan o raglen dreigl sesiynau *Arfer Da mewn Ymchwil* a gyflwynir gan Ymchwil, Busnes ac Arloesi ar draws y Brifysgol, ac sydd wedi'u cyflwyno i ystod o staff ymchwil newydd a chyfredol. Cynhelir y sesiynau hyn ar *Arfer Da mewn Ymchwil* drwy gydol y flwyddyn academiaidd a chyflwynir sesiwn wahanol bob pythefnos o fis Medi i fis Mai ym mhob blwyddyn academiaidd.
22. Mae'r Brifysgol yn parhau i fod yn falch o lefelau ymgysylltu'r gymuned ymchwil a bydd yn parhau i ddatblygu a mireinio'r hyfforddiant a gynigir ganddi ar gyfer y flwyddyn academiaidd 2021/22.

Aelodaeth Allanol

23. Mae Ymchwil, Busnes ac Arloesi yn parhau i gymryd rhan weithgar yng [Nghymdeithas Rheolwyr a Gweinyddwyr Ymchwil](#) (ARMA).
24. Mae'r Brifysgol yn aelod o [Swyddfa Uniondeb Ymchwil y DU](#) (UKRIO). O ganlyniad, derbynia'r Brifysgol gefnogaeth ar faterion uniondeb a chamymddygiad ymchwil, sy'n gyson â'r egwyddorion a'r disgwyliadau a geir yn y Concordat i Gefnogi Uniondeb Gwaith Ymchwil.

Gweithdrefn ar gyfer Ymchwilio i Gamymddwyn wrth wneud Ymchwil

25. Sicrwydd bod y prosesau sydd wedi eu sefydlu gan y sefydliad ar gyfer ymdrin â honiadau o gamymddwyn yn dryloyw, yn amserol, yn gadarn ac yn deg, a'u bod yn parhau i fod yn briodol i anghenion y sefydliad.
26. Mae'r Brifysgol yn ystyried o ddifrif bob honiad o gamymddwyn wrth wneud ymchwil ac mae wedi datblygu gweithdrefn i gynorthwyo â chynnal archwiliad llawn o faterion a allai fod yn gymhleth mewn ymchwil a allai godi mewn sefyllfaoedd lle y gallai camymddwyn fod wedi digwydd.
27. Mae'r weithdrefn hon yn dilyn y canllawiau ar gyfer Gweithdrefn ar gyfer Ymchwilio i Gamymddwyn wrth wneud Ymchwil a gyhoeddwyd gan Swyddfa Uniondeb Ymchwil y DU (UKRIO) ym mis Awst 2008 ac yn unol â chanllawiau'r Concordat. Ei hamcanion yw sicrhau bod modd rhoi sylw priodol i faterion camymddwyn wrth wneud ymchwil, bod

ymchwilio effeithiol i'r materion hynny a galluogi panel annibynnol i lunio adroddiad sy'n fodd i'r Brifysgol ei ddefnyddio'n sylfaen i gychwyn cymryd camau priodol.

28. Sail y broses o ddefnyddio'r Weithdrefn hon *fydd* egwyddorion Tegwch, Cyfrinachedd, Uniondeb, Atal Anfantais, a Chydbwysedd.

29. Mae tri cham i'r Weithdrefn ar gyfer Ymchwilio i Gamymddwyn wrth wneud Ymchwil. Rhaid i unrhyw gŵynion am gamymddwyn wrth wneud ymchwil gael eu gwneud yn ysgrifenedig.

- Cynhelir cam rhagarweiniol i gydnabod yn ffurfiol yr honiad o gamymddwyn ac i adolygu natur yr honiadau. Os na ellir diystyru'n llwyr yr honiadau o gamymddwyn ar y cam hwn yna bydd yr ail gam yn dechrau.
- Yna cynhelir cam sgrinio a chynnull Panel Sgrinio (a fydd yn cynnwys Cyfarwyddwr y Gyfadran berthnasol a dau aelod hŷn o'r staff academiaidd, a dylai o leiaf un o'r ddau hynny fod o'r un Gyfadran â'r Atebydd) i benderfynu a oes angen ymchwilio'n ffurfiol i'r honiadau o gamymddwyn wrth wneud ymchwil. Cwblheir hyn cyn pen 30 diwrnod gwaith. Bydd y Cadeirydd yn llunio adroddiad ar ganfyddiadau'r Paneli Sgrinio ynghylch a oes angen ymchwiliad ffurfiol ai peidio.
- Cynhelir y Cam Ymchwilio Ffurfiol pan benodir Panel Ymchwilio Ffurfiol. Bydd y Panel Ymchwilio Ffurfiol yn cynnwys y Dirprwy Is-Ganghellor (sef fel rheol yr un sy'n gyfrifol am Ymchwil) yn y Gadair a dau uwch aelod o staff academiaidd o'r un Gyfadran â'r Atebydd. Dylid penodi'r panel o fewn 30 diwrnod gwaith o dderbyn adroddiad y Panel Sgrinio yn argymhell ymchwiliad ffurfiol. Bydd y Panel Ymchwilio Ffurfiol yn archwilio'r dystiolaeth a gasglwyd ac yn cynnal unrhyw ymchwiliadau pellach sy'n angenrheidiol ac yn cyfweld â'r atebydd a'r achwynydd. Nid oes terfyn amser wedi'i bennu ar gyfer y cam hwn a chaiff ei gwblhau cyn gynted â phosibl.

29. Mae'r Brifysgol yn ymdrechu i gynnal diwylliant sy'n hyrwyddo arfer da ac yn annog ymchwil onest a moesegol. Mae gan ymchwilwyr gyfrifoldeb i roi gwybod am unrhyw honiadau o gamymddwyn ymchwil ac mae'r Brifysgol wedi creu gweithdrefn sydd nid yn unig yn hwyluso ymchwilio i gamymddwyn ymchwil ond sydd hefyd yn rhoi modd i bobl deimlo'n gysurus wrth adrodd am unrhyw honiadau. Mae'r Brifysgol yn cynnig proses anffurfiol ar gyfer honiadau o'r fath er mwyn lleddfu'r pryder y gallai rhai ei deimlo wrth wneud cwyn. Mae gan achwynydd dri opsiwn arall ar wahân i gŵyn ffurfiol:

a) cysylltu â'r unigolyn a cheisio dod o hyd i ffordd o ddatrys y mater ar y cyd;

b) cysylltu â Dirprwy Is-Ganghellor y Gyfadran/Pennaeth Adran a gofyn iddo ef/iddi hi fod yn gyfryngwr wrth geisio datrys y mater;

c) chwilio am gyfryngiad trwy gyfryngwr (sydd wedi'i hyfforddi gan ACAS) yn y Brifysgol neu mewn chwaer-sefydliad.

30. Fodd bynnag, os teimla ymchwilydd nad oedd ganddynt ddewis ond rhoi gwybod am honiad o gamymddwyn ymchwil yna mae'r Brifysgol wedi datblygu gweithdrefnau fel y trafodwyd yn flaenorol, sydd nid yn unig yn darparu mecanwaith i ymchwilio i'r honiad ond hefyd i gefnogi'r staff perthnasol.

31. Crynodeb o Ymchwiliadau i Gamymddwyn mewn Gwaith Ymchwil

32. Ar sail y [Weithdrefn ar gyfer Ymchwilio i Gamymddwyn wrth wneud Ymchwil](#), gall y Brifysgol adrodd **na fu** ymchwiliadau **lefel uwch (ffurfiol)** mewn perthynas â chamymddwyn mewn gwaith ymchwil yn 2019-20.

33. Dylid cyfeirio pob ymholiad am y datganiad hwn neu weithgareddau'r Brifysgol sy'n gysylltiedig â'r Concordat at un o'r enwau cyswllt isod:

[Yr Athro Colin McInnes](#) – Dirprwy Is-Ganghellor ar gyfer Ymchwil, Cyfnewid Gwybodaeth ac Arloesi

[Lisa Fisher](#) – Swyddog Moeseg ac Uniondeb Ymchwil, Yr Adran Ymchwil, Busnes ac Arloesi

[Dr Jennifer Deaville](#) – Rheolwr Datblygu Ymchwil, Yr Adran Ymchwil, Busnes ac Arloesi

34. Os oes gan unrhyw un sy'n darllen y ddogfen hon bryderon ynghylch ymddygiad ymchwilydd ym Mhrifysgol Aberystwyth, dylent droi, yn y lle cyntaf at y polisi a'r weithdrefn briodol ([gweler tudalen 5](#)). Os ydych yn ansicr pa bolisi sy'n berthnasol neu os ydych yn cymryd rhan mewn prosiect ymchwil, cysylltwch â'r tîm Moeseg Ymchwil a fydd yn gallu eich cyngori:

ethics@aber.ac.uk

01970 621694

Rhagfyr 2021